

Vergaderjaar 2001–2002

17 050

Misbruik en oneigenlijk gebruik op het gebied van belastingen, sociale zekerheid en subsidies

Nr. 228

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 4 maart 2002

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹ heeft op 14 februari 2002 overleg gevoerd met minister Vermeend van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en staatssecretaris Hoogervorst van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over:

- **de brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, d.d. 8 februari 2002, inzake Marokko en de export van uitkeringen (17 050, nr. 227).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Harrewijn** (GroenLinks) maakt uit de brief van de regering op dat de Marokkaanse regering onvoldoende meewerkt bij de controle van bezit in Marokko van Marokkaanse Nederlanders die een beroep doen op de Algemene bijstandswet. Als drukmiddel op de Marokkaanse regering heeft het kabinet onlangs besloten om verdragen op te schorten die afspraken bevatten over de kinderbijslag, de WAZ, de WAO, de AOW-toeslag en de Algemene nabestaandenwet. Het is begrijpelijk dat de Marokkaanse regering onder druk wordt gezet om een goede controle in het kader van de Algemene bijstandswet toe te staan, maar het is onterecht dat die druk wordt uitgeoefend ten nadele van onschuldige mensen. Er kan op deze manier een praktijk ontstaan waarin mogelijke fraudeurs hun uitkeringen keurig ontvangen en anderen, die met die fraudezaken niets van doen hebben, worden gestraft door geen kinderbijslag te ontvangen voor een nieuw geboren kind. Het is onethisch dat onschuldigen worden gestraft, zeker omdat die straf op basis van de Marokkaanse afkomst plaatsvindt.

Een en ander laat onverlet dat het probleem rond de bijstand moet worden opgelost. Om welke redenen weigeren de Marokkaanse autoriteiten de afspraak om met een gemeenschappelijk comité te controleren na te komen? De Marokkaanse regering heeft aangeboden om in plaats van het toestaan van controles in het kadaster een verklaring van niet-belastingplichtigheid te verstrekken aan Marokkanen die een beroep doen op de Nederlandse bijstand. Waarom acht de Nederlandse regering die

¹ Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), voorzitter, Biesheuvel (CDA), Schimmel (D66), Noorman-den Uyl (PvdA), ondervoorzitter, Kamp (VVD), Van Lente (VVD), Van Dijke (ChristenUnie), Bakker (D66), Visser-van Doorn (CDA), De Wit (SP), Van der Knaap (CDA), Harrewijn (GroenLinks), Balkenende (CDA), Van Gent (GroenLinks), Smits (PvdA), Verburg (CDA), Bussemaker (PvdA), Spoelman (PvdA), Örgü (VVD), Van der Staaij (SGP), Santi (PvdA), Wilders (VVD), Snijder-Hazelhoff (VVD), Depla (PvdA) en Bolhuis (PvdA).

Plv. leden: E. Meijer (VVD), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Giskes (D66), Kortram (PvdA), Blok (VVD), Van Blerck-Woerdman (VVD), Van Middelkoop (ChristenUnie), Van Vliet (D66), Stroeken (CDA), Marijnissen (SP), Ten Hoopen (CDA), Vendrik (GroenLinks), Mosterd (CDA), Rosenmöller (GroenLinks), Schoenmakers (PvdA), Dankers (CDA), Dijsselbloem (PvdA), Middel (PvdA), Weekers (VVD), Van Walsem (D66), Oudkerk (PvdA), De Vries (VVD), Van Splunter (VVD), Van der Hoek (PvdA) en Hamer (PvdA).

verklaring onvoldoende? Is het niet raadzaam om voor een bepaalde periode te controleren aan de hand van die verklaringen? Op die manier zou nagegaan kunnen worden of deze methode van controle afdoende is. Als het nodig is om de Marokkaanse overheid onder druk te zetten, zijn er dan andere opties voorhanden dan het stopzetten van andere uitkeringen; zijn er bepaalde diplomatieke stappen te nemen of kunnen economische sancties worden opgelegd? Hebben de bewindslieden van SZW overleg gevoerd met het ministerie van Buitenlandse Zaken over manieren van pressie die de Marokkaanse regering directer zouden treffen?

Het is de vraag of het opzeggen van de socialezekerheidsverdragen met Marokko juridisch houdbaar is. Het is mogelijk dat individuele rechthebbenden de zaak voorleggen aan het Europese Hof. Is het opzeggen van de verdragen juridisch toelaatbaar in het kader van het Verdrag voor de rechten van de mens?

Het stopzetten van de uitkeringen, onder meer van de kinderbijslag, kan leiden tot ongewenste gedragseffecten. Uit de Marokkaanse gemeenschap komen berichten dat sommigen voornemens zijn om nieuwgeboren kinderen en zwangere partners over te laten komen naar Nederland om de kinderbijslag veilig te stellen. Ook onder WAO-gerechtigden neemt de onrust toe vanwege het vermoeden dat per 1 januari 2003 de WAO-uitkeringen niet meer exporteerbaar zijn. Het remigratiegedrag zou door een dergelijke maatregel niet gestimuleerd worden.

De minister-president heeft enige tijd geleden aangegeven dat het stopzetten van de kinderbijslag als gevolg van de tegenwerking door Marokko een verkeerde stap zou zijn. Is hij van mening veranderd?

De heer **Santi** (PvdA) neemt als uitgangspunt dat alle vormen van fraude bestreden moeten worden. In dat kader moeten afspraken worden gemaakt over handhaving. De bewindslieden hebben zich vooralsnog voldoende ingespannen om daartoe afspraken te maken met andere landen. De minister verdient alle lof voor zijn streven om de regels omtrent de Algemene bijstandswet te handhaven. Marokko komt evenwel de afspraken over de vermogenstoets aldaar niet na. Het is op dit punt van belang om te benadrukken dat het alleen om een akkoord rond de controle van bijstandsgegevens gaat, niet om de naleving van de verdragen over andere socialezekerheidswetten. Op verschillende manieren is tevergeefs getracht met Marokko tot overeenstemming te komen. Het kabinet heeft daarom besloten om de socialezekerheidsverdragen met Marokko op te zeggen. Is het in het licht van internationale verdragen juridisch toegestaan om een dergelijk «paardenmiddel» toe te passen?

De fractie van de PvdA steunt het standpunt van de regering dat gemaakte afspraken nagekomen moeten worden. Het verdient de voorkeur om – via diplomatieke kanalen – de communicatie in stand te houden. Het opzeggen van de verdragen zal aan de orde komen bij de behandeling van de betreffende wetsvoorstellen, voorzien van het advies van de Raad van State.

In andere landen, zoals Frankrijk, is de verklaring van niet-belastingplichtigheid voldoende om aan te tonen dat er geen sprake is van bezit in Marokko. Wat is er op tegen om die verklaring ook in Nederland te accepteren? Welke andere mogelijkheden zijn er op dit punt? Welke verzoeken zijn er tot nu toe aan de Marokkaanse overheid gericht?

De regering heeft aangegeven dat er in tientallen gevallen sprake is van vermoeden van fraude. Volgens de Algemene bijstandswet kan op grond van die vermoedens worden opgetreden; betrokkenen voldoen immers niet aan de verplichting om informatie te verstrekken. Waarom kunnen deze mensen niet worden aangepakt zonder controle in Marokko uit te voeren? Kunnen verdachten wellicht een uitvoerend ambtenaar van de Algemene bijstandswet machtigen om onderzoek te verrichten in Marokko?

Het is van belang dat duidelijk wordt of er een andere weg openligt in deze zaak dan het opzeggen van de verdragen. Het is in dit verband positief dat de Marokkaanse autoriteiten onlangs zelf weer contact hebben gezocht om het probleem te bespreken.

Het is betreuenswaardig dat in de Marokkaanse gemeenschap door deze affaire onrust is ontstaan. Het is dan ook goed om duidelijk te maken dat het eventueel opzeggen van de verdragen alleen gevolgen zal hebben voor nieuwe aanvragen, niet voor reeds verstrekte uitkeringen en kinderbijlagen. Het beeld dat door de Marokkaanse gemeenschap op grote schaal gefraudeerd wordt ten aanzien van kinderbijslag en uitkeringen moet bestreden worden. Kunnen de bewindslieden benadrukken dat van grootschalige fraude geen sprake is? De Marokkaanse overheid verleent medewerking bij de controle in het kader van de kinderbijslag en de WAO. Het moet duidelijk zijn dat er een probleem is rond de medewerking van Marokkaanse autoriteiten bij de controle op de bijstand, niet rond de Marokkaanse gemeenschap in Nederland.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie) wil waken voor sentimenten die worden opgeroepen door het onderscheid maken naar bevolkingsgroepen bij het verstrekken van uitkeringen en het houden van een debat in een opgeklopte sfeer. Het is van belang dat slechts de feiten worden besproken.

De regering heeft een groot aantal al dan niet diplomatieke stappen gezet om tot een oplossing met de Marokkaanse regering te komen. Kan de regering bevestigen dat de juridische consequenties van vervolgstappen goed doordacht zijn?

Het probleem betreft het vaststellen van de rechtmatigheid van aangevraagde bijstandsuitkeringen. Is het te eenvoudig om te stellen dat een uitkering niet kan worden verstrekt als de rechtmatigheid ervan niet kan worden vastgesteld? Zijn de bewindslieden van mening dat daarbij ook het stopzetten van de bijstandsuitkeringen in Nederland aan de orde is? Uit de stukken lijkt naar voren te komen dat de Nederlandse regering de Marokkaanse overheid niet vertrouwt. Is het kabinet van mening dat in Marokko zodanig sprake is van corruptie dat een correcte uitvoering van het verdrag aldaar niet in goede handen is?

De Marokkaanse autoriteiten worden door Nederland ervan beschuldigd, zich niet te houden aan gemaakte afspraken. Is in het verdrag expliciet aangegeven wat de Nederlandse regering van Marokko vraagt? Is er geen sprake van een interpretatieverschil? Worden er op dit punt andere eisen gesteld aan Marokko dan aan bijvoorbeeld Turkije of Suriname? Het is overigens verbazend dat landen zoals Duitsland, België en Frankrijk in dezen geen problemen lijken te hebben met Marokko.

Het dilemma dat zich in deze zaak voordoet, is dat mensen worden getroffen die op zich met de bijstand niets van doen hebben. In dit morele dilemma moeten bepaalde keuzes worden gemaakt. Waarom kiest het kabinet voor deze sanctie? Er had immers ook besloten kunnen worden tot het verbreken van diplomatieke contacten of het opleggen van handelssancties.

Bij het opzeggen van de verdragen is de proportionaliteit van de te nemen maatregelen aan de orde. Hoeveel vermoedens van fraude zijn er momenteel? Over welke bedragen gaat het daarbij? Het opzeggen van de verdragen mag niet worden ingegeven door het al dan niet lijden van gezichtsverlies.

Mag ervan worden uitgegaan dat WAO- en WW-uitkeringsgerechtigden niet in strijd handelen met de gestelde criteria en beschikbaar zijn voor arbeidsmarkt mogelijkheden en herkeuringen?

Zijn de gevolgen van de te nemen maatregelen, zoals de juridische houdbaarheid voor de rechter en remigratievoornemens, in kaart gebracht?

Als een land een verdragsverplichting niet nakomt, komt het verdrag als zodanig ter discussie te staan. Het is evident dat een en ander tot verve-

lende maatregelen kan leiden. De Nederlandse regering heeft evenwel geruime tijd gepoogd, tot een goede oplossing te komen. De gevolgen van de te nemen maatregelen zijn dan ook volledig toe te schrijven aan de Marokkaanse regering. Het beleid van de Nederlandse regering ten aanzien van de kenbaar gemaakte stappen, verdient ondersteuning.

De heer **Van der Staaij** (SGP) wijst op het verschil van inzicht tussen Marokko en Nederland: de controle in de kadasters is in Nederlandse ogen gerechtvaardigd, maar in Marokkaanse ogen een onaanvaardbare inbreuk op de soevereiniteit. Het Nederlandse uitgangspunt is evenwel te rechtvaardigen omdat het in het kader van voorkoming en bestrijding van bijstandsfraude van wezenlijk belang is om inzicht te verkrijgen in het onroerendgoedbezit van Nederlandse bijstandsgerechtigden in Marokko. Kan de regering aangeven waarom het akkoord van 8 mei 2001 niet wordt nagekomen? Ontkent Marokko de juiste totstandkoming van het akkoord? De Marokkaanse overheid is bereid, een verklaring van niet-belastingplichtigheid af te geven, maar de Nederlandse overheid is van mening dat deze verklaring onvoldoende garanties biedt. Kunnen de bewindslieden dit standpunt toelichten? Andere landen nemen genoeg met die verklaring maar het is maar de vraag of een land zoals Frankrijk net zozeer hecht aan een effectieve controle op uitkeringen als Nederland. Het verlangen van Nederland om inzage te verkrijgen in gegevens is principieel gerechtvaardigd; het controleren op rechtmatigheid van te verstrekken uitkeringen staat voorop. Bij de verificatie van gegevens in het Marokkaans bevolkingsregister in het kader van de kinderbijslag doen zich geen problemen voor. Het is daarom bevreemdend dat inzage in het kadaster ter controle van bijstandsuitkeringen wordt afgewezen. Waarom wordt in dezen een striktere benadering gehanteerd? Juist door het optreden van de Marokkaanse autoriteiten wordt de suggestie gewekt dat er sprake is van misstanden.

Uit de stukken blijkt dat via diplomatieke weg niet tot een bevredigende oplossing kon worden gekomen. Kunnen de bewindslieden aangeven of er op dit punt sprake is van nieuwe ontwikkelingen? Uit de stukken blijkt tevens dat het opzeggen van de verdragen niet een straf maar een middel is om de Marokkaanse overheid alsnog te bewegen om controle op eigendom in Marokko toe te staan. Is het overigens mogelijk om bijstandsuitkeringen stop te zetten bij een vermoeden van fraude, ongeacht de bijkomstigheid dat bewijsmateriaal moeilijk te achterhalen is? Maatregelen om de Marokkaanse overheid te bewegen om mee te werken, kunnen ook genomen worden op het terrein van de export van uitkeringen. Het stopzetten van de kinderbijslag is in dit opzicht een goede maatregel; weliswaar ligt het probleem bij de bijstand, maar de uitkeringen vallen beide onder de socialezekerheidswetten. Het gaat om een effectieve handhaving op het gebied van de sociale zekerheid. Het stopzetten van de kinderbijslag naar Marokko na 1 juli 2002 zou niet op juridische obstakels behoeven te stuiten omdat de verdragen nog niet geratificeerd zijn. De vraag is wat de situatie op dit moment is: is er momenteel een rechtsgrondslag aanwezig om uitkeringen over te maken? Nederland lijkt niet nodeloos zwaardere middelen in te zetten dan nodig is. De maatregelen staan in proportie tot het te bereiken doel; bestaande rechten worden ontzien, per 1 juli 2002 worden geen nieuwe kinderbijslaguitkeringen overgemaakt naar Marokko en de opzegging van de socialezekerheidsverdragen wordt voorbereid. Deze beleidslijn verdient steun.

Mevrouw **Verburg** (CDA) is van mening dat de vriendschappelijke relatie tussen Marokko en Nederland gebaat is bij helderheid. Aan de sociale zekerheid zijn behalve rechten ook plichten gekoppeld. Verder moet het sociaal beleid over de Nederlandse grenzen op gelijke manier worden gevoerd. Het bestaan van onduidelijkheid en het gedogen van ongelijk

beleid brengt een aantal risico's met zich. Ten eerste hebben uitkeringsgerechtigden die te goeder trouw zijn belang bij effectieve controle en harde aanpak van fraude; deze zijn nodig om het draagvlak ten aanzien van sociale zekerheid en de export van uitkeringen te versterken. Ten tweede kunnen onduidelijkheid en gedogen tot gevolg hebben dat meer landen proberen, verdragsverplichtingen te omzeilen. Ten derde zal onduidelijkheid over deze kwestie leiden tot gezichtsverlies voor Nederland. Met het oog op deze risico's dient het beleid van de Nederlandse regering gesteund te worden; drukmiddelen zijn alleen effectief als sancties daadwerkelijk worden opgelegd.

De verhouding tussen Nederland en Marokko lijkt op het punt van verdragen, akkoorden en de Wet beperking export uitkeringen te verharden; hoe heeft het zover kunnen komen? Heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken deze ontwikkeling voorzien? Welke rol speelt de minister van Buitenlandse Zaken in deze zaak?

Vanaf medio 2000 tot 21 februari 2001 was controle en onderzoek in Marokko mogelijk. Om welke reden is die mogelijkheid opgezegd? Waarom hebben de bewindslieden dit punt niet eerder opgehelderd? De onduidelijkheid hierover heeft mede geleid tot speculaties over fraude, over drugsgeld en over ander misbruik van de bijstand; vanuit Nederland zouden Marokkaanse belangengroepen bij de Marokkaanse overheid hebben aangedrongen op het weigeren van controle door Nederland. Deze geruchten hadden voorkomen kunnen worden door duidelijkheid te verschaffen. Kunnen de bewindslieden aangeven hoeveel gevallen van fraude zijn geconstateerd in de periode waarin gecontroleerd werd? In hoeveel gevallen heeft een en ander geleid tot het stopzetten of corrigeren van een uitkering?

Doen zich ook met andere landen problemen voor bij het uitvoeren van verdragen zoals gesloten met Marokko? Op welke wijze lossen andere Europese lidstaten problemen op dit gebied op?

De heer **Wilders** (VVD) stelt dat het kabinet goed en zorgvuldig heeft gehandeld ten aanzien van de ontwikkelingen rond de socialezekerheidsverdragen met Marokko. De bewindslieden hebben kortgeleden besloten, over te gaan op betreurenswaardige maar noodzakelijke harde maatregelen. In de brief van 8 februari staan de pogingen vermeld die Nederland ondernomen heeft om de problemen op te lossen. De rol van de minister-president wordt daarin evenwel buiten beschouwing gelaten. Heeft minister-president Kok in de afgelopen periode contact gehad met de socialistische Marokkaanse president Youssoufi?

Nederland moet in staat worden gesteld om zelfstandig te controleren op bijstandsfraude in de kadasters van Marokko. Deze eis van de Nederlandse regering verdient dan ook alle steun. Beschouwen de bewindslieden dit punt als ononderhandelbaar?

Om welke reden is de ongehinderde toegang tot de kadasters in Marokko van de Nederlandse sociaal attaché in februari 2001 plotseling stopgezet? Ook het glasheldere akkoord van 8 mei 2001, waarna een comité van Nederlanders en Marokkanen is opgericht om in de kadasters te controleren, is niet nagekomen door de Marokkaanse regering. Daaropvolgende diplomatieke missies waren niet succesvol. Deze gang van zaken doet de reputatie van de Marokkaanse regering geen goed.

Het kabinet is terecht van mening dat er geen verschil mag zijn tussen de wijzen van uitvoering van de verschillende uitkeringen. Een verdrag over uitkering A kan dan ook niet geratificeerd worden als controle op uitkering B door het betrokken land wordt verhinderd. Een verdrag wordt immers gesloten op basis van vertrouwen. Gelet op de ontwikkelingen is het beëindigen van de kinderbijslag vanaf 1 juli en het opzeggen van de verdragen uitsluitend te wijten aan het gedrag van de Marokkaanse regering. Het is uiteraard wenselijk dat toegang tot de kadasters alsnog gerealiseerd wordt; het probleem kan op zeer korte termijn worden opgelost als

Marokko tot inkeer komt. Als daartoe evenwel niet wordt overgegaan, moet Nederland het voornemen om de verdragen op te zeggen handhaven.

Kan het kabinet aangeven of er ook met andere landen, zoals Turkije, sprake is van problemen?

In de Trendrapportage handhaving 2001 worden ook problemen met Marokko gesignaleerd ten aanzien van WAO-keuringen. Zijn die problemen inmiddels opgelost?

De ontwikkelingen van de afgelopen periode leiden opnieuw tot de vraag of met het neerwaarts bijstellen van de kinderbijslag niet een aantal problemen kunnen worden opgelost. De kinderbijslag voor drie kinderen is in Marokko gelijk aan een maandsalaris, hetgeen op zijn minst vreemd te noemen is.

De heer **Bakker** (D66) concludeert dat de door het kabinet voorgenomen maatregelen onvermijdelijk zijn tenzij de Marokkaanse regering alsnog een andere houding aanneemt. Kunnen de bewindslieden bevestigen dat er inderdaad geen alternatieve mogelijkheden zijn? Is het wellicht mogelijk om Marokkaanse juristen in te schakelen die wel toegang krijgen tot kadasters? Kunnen handelssancties worden opgelegd? Kan over deze zaak contact worden opgenomen met koning Mohammed of met president Youssoufi via de socialistische Internationale? Is het mogelijk om rechtstreekse maatregelen via de bijstand te treffen?

Ervan uitgaande dat bovengenoemde alternatieven beproefd zijn of problemen met zich brengen, is het besluit van de Nederlandse regering noodzakelijk en terecht. Als de bestaande situatie wordt gedoogd, wordt daarmee een verkeerd signaal afgegeven. Met het niet controleren op fraude in Marokko zou onrecht worden gedaan aan de uitkeringsgerechtigden in Nederland aan wie sancties vanwege onrechtmatigheid zijn opgelegd.

Op welke wijze verloopt de controle op bijstandsfraude in andere landen? Bedoelt de Nederlandse regering met de harde maatregelen ook een signaal af te geven naar andere landen?

Het dilemma dat zich momenteel voordoet, is dat anderen de dupe worden van de maatregelen die in de richting van de Marokkaanse regering genomen worden. Het is van belang dat de Nederlandse regering op dit punt niet bijdraagt aan negatieve beeldvorming. Er doet zich een conflict voor met de Marokkaanse regering, niet met Marokkanen in Nederland. Uiteraard is het zeer wenselijk dat de genomen stappen tot medewerking vanuit Marokko leiden. In dat verband is het van groot belang dat er helderheid is over het Nederlands standpunt; zowel het kabinet als de Kamer moeten duidelijk aangeven dat zij voornemens zijn om de maatregelen te voltrekken.

Het kabinet is voornemens om vanaf 1 juli 2002 geen nieuwe rechten op kinderbijslag te verlenen. Kunnen de bewindslieden bevestigen dat voor een kind dat op 2 juli in Marokko geboren wordt, het eerste kwartaal waarover recht op kinderbijslag bestaat het laatste kwartaal is, en dat de eerste uitbetaling daarvan op 1 januari plaatsvindt? In dat geval zou het gevolg van de stopzetting van de kinderbijslag pas over tien maanden merkbaar zijn.

De heer **De Wit** (SP) gaat uit van het standpunt dat fraude met bijstand niet toegestaan mag worden. Marokkanen en Nederlanders moeten in dezen gelijk behandeld worden. De Algemene bijstandswet staat evenwel los van de Wet beperking export uitkeringen en geldt voor mensen die in Nederland wonen en niet op een andere manier in een eigen inkomen kunnen voorzien. Met Marokko is in mei 2001 een akkoord gesloten dat vanzelfsprekend moet worden nagekomen; Nederland moet in staat gesteld worden om te controleren op onroerendgoedbezit in Marokko.

De vraag is of het in deze zaak alle Marokkanen in Nederland met een bijstandsuitkering betreft of slechts bepaalde personen uit die groep. De uitkeringen volgens de Algemene bijstandswet worden individueel bepaald. Een gemeente moet het vermoeden dat een betrokkene onroerend goed bezit in het buitenland kenbaar maken. De uitkering kan in dat geval worden stopgezet en een betrokkene kan zich vervolgens tot de rechter wenden. De rechter toetst of de vermoedens van de gemeente steekhoudend zijn.

Als er problemen zijn bij de uitvoering van het akkoord van 8 mei 2001, dan moet op hoog niveau gezocht worden naar mogelijkheden om de Marokkaanse regering onder druk te zetten. Het gaat echter niet aan om onschuldige mensen te treffen met het stopzetten van de kinderbijslag. Marokko heeft het verdrag van juni 2000 getekend; ten aanzien van handhaving van en controle op de kinderbijslag en andere uitkeringen is er dan ook geen probleem. Nederland heeft daarentegen het voornemen om twee verschillende zaken te koppelen, waarmee het zich schuldig maakt aan détournement de pouvoir, ofwel machtsmisbruik.

Het niet toekennen van kinderbijslag aan nieuwgeborenen leidt ongetwijfeld tot ongewenste effecten, zoals bepaalde gevolgen ten aanzien van gezinshereniging en remigratie. Verder dient een verdere toename van de onrust en woede die naar aanleiding van deze zaak in de Marokkaanse samenleving is ontstaan, voorkomen te worden.

Antwoord van de regering

De **minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid** benadrukt dat er sprake is van een conflict met de Marokkaanse regering, niet met de Marokkanen. Het betreft een conflict tussen staten. In het kader van de vriendschappelijke relatie met Marokko is een aantal verdragen gesloten. Nederland is een van de weinige landen in de wereld dat uitkeringen exporteert naar het buitenland. De verdragen beslaan het totale pakket van sociale verzekeringen. In die materie is geen onderscheid in uitkeringen te maken; de betrekkingen behelzen het totale socialezekerheidspakket, waaronder de bijstand. Het zou vreemd zijn als een conflict over de uitvoering van de Algemene bijstandswet onverlet laat dat een verdrag op andere onderdelen ondertekend wordt.

Er zijn meerdere pogingen ondernomen om het probleem op te lossen, maar helaas is er geen positief resultaat behaald. Om die reden is kortgeleden geconcludeerd dat een socialezekerheidsrelatie met Marokko kennelijk niet haalbaar is. Een dergelijke relatie is niet mogelijk met een land dat niet meewerkt. Daaruit vloeit voort dat de relatie wordt verbroken, waardoor nieuwe gevallen geen beroep daarop kunnen doen. Bestaande rechten worden geëerbiedigd; daarmee wordt zorgvuldig omgegaan. De door een aantal leden geschetste beeldvorming is onjuist, want het conflict betreft niet de bijstand maar het totale socialezekerheidspakket. Het een kan niet los worden gezien van het ander. Het is logisch dat Marokko de voor Marokkanen gunstige regeling heeft getekend. Het akkoord dat daaraan verbonden is, wordt echter niet uitgevoerd. Het zou onlogisch zijn om op de weigering tot uitvoering van dat akkoord geen acht te slaan en de begunstigende regelingen in werking te laten treden. Gelet op het voorgaande is het onvermijdelijk dat een opzegging van de socialezekerheidsrelatie aan de orde is. Alle mogelijke alternatieven zijn overwogen. Het proces van de afgelopen periode is zorgvuldig doorlopen, maar het Nederlandse kabinet is tot de conclusie gekomen dat het geen relatie wenst met een land dat zich niet aan afspraken houdt. De eerste stap die in dit kader wordt gezet, is het stopzetten van de kinderbijslag vanaf 1 juli 2002. Daarna zullen vervolgstappen worden gezet.

Marokko heeft controle in de kadasters in eerste instantie toegestaan. Vrij spoedig na het moment dat Nederland een aantal gevallen van fraude constateerde, hebben de Marokkaanse autoriteiten verdere controle

verhinderd. Het overleg dat daarop volgde, leidde tot het welbekende akkoord waarin helder is vastgelegd dat aan een team van Marokkanen en Nederlanders toegang wordt verschaft tot de kadastrars. Marokko houdt zich echter niet aan dat akkoord en effectieve controle kan daarom niet plaatsvinden. Op hoog niveau zijn gesprekken gevoerd, maar Marokko is voornamelijk niet bereid om het akkoord na te komen.

Het geboden alternatief, het afgeven van een verklaring van niet-belastingplichtigheid, is na beoordeling door de Nederlandse regering afgewezen. In bepaalde situaties wordt namelijk een vrijstelling van belastingplicht gegeven, ook als er sprake is van onroerendgoedbezit. Verder heeft een dergelijke verklaring slechts betrekking op een van de tweehonderd sectoren. De verklaring van niet-belastingplichtigheid zou daarom in alle sectoren moeten worden aangevraagd. Er is geen sprake van onderlinge uitwisseling van gegevens tussen districten. Ook is nieuwbouw gedurende vijf jaar na ingebruikname vrijgesteld van belastingen. Dit alternatief is dan ook op geen enkele wijze aanvaardbaar. Overigens moet in beschouwing worden genomen dat er op 8 mei 2001 reeds gezamenlijk tot een alternatief was gekomen, namelijk de gezamenlijke controle. De Marokkaanse autoriteiten zijn na het sluiten van dat akkoord tot het oordeel gekomen dat het niet past in de staatsrechtelijke structuur van Marokko.

Er doen zich op het punt van controle en handhaving geen problemen voor met andere Europese landen. Nederlandse autoriteiten krijgen voldoende mogelijkheden om op adequate wijze te controleren. Het conflict spitst zich toe op Marokko. België, Duitsland en Frankrijk hanteren geen systeem van een export van uitkeringen. De export van uitkeringen in deze landen hebben betrekking op eigen staatsburgers; Duitsers, Belgen en Fransen die in een ander land woonachtig zijn, kunnen hun uitkering in het woonland ontvangen. Hun adressen zijn bekend. Die situatie verschilt wezenlijk van de Nederlandse.

Een onderzoek naar de gedragseffecten van het stopzetten van de uitkeringen is momenteel niet aan de orde. Bestaande gevallen worden gerespecteerd en niet aangetast. De voorgenomen maatregelen zijn aangekondigd en als het conflict niet wordt opgelost, zijn de gevolgen bekend. De Marokkaanse delegatie zal daarvan op de hoogte worden gesteld. Overigens is de Marokkaanse regering daarover al eerder geïnformeerd in het kader van de gevoerde onderhandelingen.

Het veronderstellen van goede trouw en het bewijzen van kwade trouw is een van de Nederlandse rechtsprincipes. Een vermoeden van fraude moet om die reden bewezen worden en kan geen reden zijn om een uitkering stop te zetten. Bij vermoedens van onroerendgoedbezit is daarom altijd de medewerking nodig van Marokkaanse autoriteiten om te controleren. Desgevraagd bevestigt de minister dat de weigering tot medewerking de algemene handhaving van de Algemene bijstandswet niet ten goede komt.

Tot 1 februari 2002 zijn door Nederlandse gemeenten 79 aanvragen tot onderzoek in Marokko ingediend. De sociaal attaché in Marokko heeft tot eind 2000 65 aanvragen in behandeling genomen. In de korte periode dat controle werd toegestaan, heeft de attaché zeven aanvragen onderzocht in de kadastrars. In zes gevallen werd vermogen geconstateerd met een waarde van minimaal 12 000 euro en maximaal 70 000 euro. Na het onderzoek van die zeven gevallen is verdere controle verhinderd.

Van détournement de pouvoir, machtsmisbruik, is geen sprake. Met Marokko is een regeling getroffen, maar Nederland kan met inachtneming van de internationale rechtsorde verdragen eenzijdig opzeggen. In verdragen wordt daarin voorzien. In juridische zin is er dan ook in het geheel geen sprake van détournement de pouvoir.

De **staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid** stelt dat de minister van Buitenlandse Zaken in een vroeg stadium betrokken is bij

de problemen met Marokko. De minister van Buitenlandse Zaken heeft de heer Wijnaendts verzocht om missies naar Marokko te ondernemen. Op die wijze hebben op hoog niveau onderhandelingen kunnen plaatsvinden. Er zijn geen juridische belemmeringen voor het stopzetten van de kinderbijslag per 1 juli 2002. De toepassing van het WBEU-verdrag is momenteel tijdelijk en het kan unilateraal worden opgezegd. Voor kinderen die na 1 juli 2002 worden geboren, wordt het recht pas in het kwartaal van 1 oktober stopgezet.

De maatregelen ten aanzien van WAO-uitkeringen betreft alleen degenen in Marokko. De WW-uitkering is niet exporteerbaar omdat deze uitkeringsgerechtigden beschikbaar moeten zijn voor de arbeidsmarkt. De uitvoering van WAO-keuringen in Marokko verloopt momenteel goed. Op dat punt is enige vooruitgang geboekt.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Harrewijn** (GroenLinks) constateert dat de verklaring van niet-belastingplichtigheid geen goed alternatief is voor controle in de kadasters. Daarmee zijn de voorgenomen maatregelen ten aanzien van de kinderbijslag, de WW en de WAO echter niet gerechtvaardigd. Nederlandse Marokkanen mogen niet de dupe worden van de weigering van de Marokkaanse regering. Die regering moet op hoog politiek niveau worden aangesproken op haar verantwoordelijkheid.

De heer **Santi** (PvdA) steunt het kabinet in zijn beleid, waarbij het van belang is dat de mogelijkheid wordt geboden om alsnog tot een vergelijk te komen. Hij is van mening dat de voorgenomen maatregelen onvermijdelijk zijn; mogelijke alternatieven zijn op goede wijze overwogen maar niet haalbaar gebleken. De vraag blijft evenwel of individuen op grond van artikel 14 van het EVRM naar de rechter kunnen stappen. Zijn de bewindslieden bereid om de Kamer op dit punt periodiek te informeren? Het is goed dat de minister duidelijk heeft gemaakt dat het conflict zich toespitst op de Marokkaanse regering, niet op de Marokkaanse gemeenschap. In dit licht moet gewaakt worden voor termen zoals «gedogen» omdat daarmee geïmpliceerd wordt dat bepaalde praktijken van Marokkanen gedoogd worden.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie) meent dat het hoge percentage geconstateerde fraudegevallen, zes van de zeven onderzochte gevallen, een indicatie geeft van het totaal aantal onterecht verstrekte bijstandsuitkeringen. Handhaaft de minister zijn standpunt dat genoeg moet worden genomen met een gegevensopgave die niet te controleren is in het land van herkomst of overweegt hij een aanpassing van de Algemene bijstandswet op dit punt?

De heer **Van der Staaij** (SGP) acht de voorgenomen maatregelen gerechtvaardigd zolang de Marokkaanse regering medewerking bij controle weigert. Dit laat onverlet dat een diplomatieke oplossing de voorkeur heeft. Welke verwachtingen daaromtrent leven er bij de bewindslieden?

Mevrouw **Verburg** (CDA) is ervan overtuigd dat de Nederlandse regering op alle mogelijke manieren getracht heeft, tot een oplossing te komen en dat het moment is aangebroken om een drukmiddel met sanctie toe te passen. Als er geen maatregelen worden genomen, ontstaat het risico dat het draagvlak voor de socialezekerheidsuitkeringen wordt uitgehold. In dat verband is het van belang dat alle Kamerfracties zich ondubbelzinnig uitspreken voor het nemen van de voorgestelde maatregelen.

Het zou goed zijn als bij de Marokkaanse gemeenschap betrokken organisaties hun invloed aanwenden om de Marokkaanse overheid te overtuigen van het belang van medewerking.

De heer **Wilders** (VVD) steunt de bewindslieden in het voorgenomen beleid. Het is evenwel betreurenswaardig dat niet alle fracties ondubbelzinnig steun verlenen op dit punt.

De heer **Bakker** (D66) herhaalt zijn standpunt dat het onvermijdelijk was om tot de voorgenomen maatregelen te komen. Het is duidelijk dat alle fracties in de Kamer worstelen met het ontstane dilemma, namelijk dat onschuldige burgers met de maatregelen getroffen kunnen worden. Het moet evenwel duidelijk zijn dat de voltallige Kamer die maatregelen steunt.

De heer **De Wit** (SP) wijst op het verdrag van 1972 over de sociale wetten in Nederland: de Ziektewet, de WAO, de Weduwen en wezenverzekering, de Werkloosheidswet en de kinderbijlagen. De minister weigert om het verdrag met Marokko ter ratificatie aan de Kamer voor te leggen. De redenen daarvoor moeten gelegen zijn in de inhoud van dat verdrag en de naleving en handhaving daarvan. Er kan daarom van machtsmisbruik worden gesproken als twee zaken gekoppeld worden; er is een probleem met de Algemene bijstandswet maar er worden maatregelen genomen ten aanzien van de kinderbijslag. De goede weg in dezen is het afdwingen van nakoming van het akkoord van 8 mei 2001 via diplomatieke kanalen en het in individuele gevallen stopzetten van uitkeringen.

De **minister** stelt vast dat er sprake is van Kamerbrede steun voor de voorgestelde maatregelen.

De verantwoordelijkheid voor het conflict tussen Nederland en Marokko ligt bij de Marokkaanse overheid. De Marokkaanse gemeenschap heeft er baat bij, ook voor het draagvlak van socialezekerheidsuitkeringen, dat een goede controle kan plaatsvinden. Op korte termijn zal overleg plaatsvinden met een hoge Marokkaanse delegatie, waarbij er alles aan gedaan zal worden om tot een akkoord te komen. Het streven is erop gericht het conflict op te lossen maar het moet mogelijk zijn om het totale pakket van de socialezekerheidsrelatie effectief te handhaven. Het akkoord van 8 mei 2001 vormt in de gesprekken het uitgangspunt voor Nederland.

Het Nederlands recht kent geen omkering van bewijslast. Een aanpassing van de Algemene bijstandswet om bij een vermoeden van fraude de uitkering te kunnen stopzetten, is dan ook niet mogelijk. In dat geval zou goede trouw bewezen moeten worden.

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Terpstra

De griffier van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Nava